

hva de har opplevd og hva dette har betydd for dem. Det siste og mest interessante spørsmål er hva disse veteranene, som er fra 73 til 85 år gamle, har å si til dagens ungdom.

Bidragssyterne er: Hans Christen Mamen, grenselos senere prest. Thorleif Hansen, krigsseiler senere telegrafist på hvalfangst. Johan Koren Christie, bombeflyger senere generalmajor, Anneus Schjødt, jagerflyger senere høyesterettsadvokat. Einar Lundebj, lektor senere professor. Henriette Bie Lorentzen, lærer ved Nansenskolen, Ravensbrück-fange senere lektor. Hakon Sneve, partisan under Den røde arme senere lagrettsmann. Erling Rønneberg, hjemmefrontsmann senere ordfører i Ski. Andreas Skartveit har valgt folk som ikke har produsert meget om krigen. Dette er faktisk en fordel, alle innleggene er nøkterne, ærlige og fri for journalistisk spesialvinkling. En annen fordel er at samtlige bidragssytere uttaler seg om frittstående individer – de behøver ikke lenger å ta noen sidehensyn. Det styrker boken – det er som bekjent av fulle folk og pensjonister man får høre sannheten.

Det er ikke mulig å finne noen klar fellesnevner for bidragene, men generelt blir man imponert over den tyngde og toleranse som ligger bak argumentasjonen, og hvor opptatt disse veteranene er av fremtiden. I motsetning til vår tids materialisme finner vi her idealisme og offervilje. Det er bemerkelsesverdig hvordan diktere og klassikere stadig siteres, våre åndshøvdingers ord har øyensynlig vært til stor

støtte når krigens krav og utfordringer strømmet på.

To av bidragene skiller seg ut, Sneves som er ført i pennen av Kjell Fjærtøft og Rønnebergs. Kommunisten Sneve rømte allerede i juni 1940 til Fiskerhalvøya for å få hjelp til en illegal norsk avis. Sovjet og Tyskland var på det tidspunkt bundet sammen i en ikke-angrepspakt, og Sneve får en ublid mottakelse hos sine kommunistiske venner. Etter krigen blir han overvåket av norsk politi. Sneves beretning er derfor fylt av bitterhet, mens de andre bidragssyterne senere gir uttrykk for at de ikke vil ha unnvært erfaringene fra krigens harde skole.

Hjemmefrontsmann Rønneberg forsøker – nå 50 år senere – å forklare de motiver som drev frontkjempene. Mange var tenåringer i den forvirrende tiden da de lot seg verve. Noen vil muligens ta til motmæle mot Rønnebergs fremstilling, men under alle omstendigheter er den norske krigsdeltakelse på Østfronten en del av vår historie, og den bør ikke fortrenkes.

Vi som var unge i 1940 ble stilt overfor skjebnetunge valg, og det var ofte lite hjelp å få fra den eldre generasjon. Det skjedde en brutal menneske-soretring i sort og hvitt – slik er krigen. Bidragssyterne forsøker å belyse dette hovedtema, og hva det har betydd for dem senere i livet. Dette gjøres uten selvgod dømmesyke, og med stor forståelse for motpartens problemer. Boken er meget leseverdig, og den har først og fremst et budskap til dagens ungdom.

Werner Christie

Hjemmefrontsbladet 1995

Krigens ansikt

Vi valgte det vi ikke kjente

Norske krigsdeltakere om
dengang og nå

Forlaget Forum

186 sider, 250 kr

Boken med den noe slitsomme tittel VI VALGTE DET VI IKKE KJENTE, er en bok til frigjøringsjubileet. Åtte krigsdeltakere gir fra ulike ståsted sine erfaringer. Andreas Skartveit har tatt initiativet, og han er også bokens redaktør. De åtte har alle fått spørsmål om hvorfor de valgte å kjempe,